

І. П. Дубок,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління
при Президентові України

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ РОЗШИРЕННЯ

У статті досліджено державні та приватні джерела фінансування сфери культури в Україні. Проаналізовано основні недоліки прямого бюджетного фінансування сфери культури. Розглянуто непрямі заходи державної підтримки сфери культури. Визначено основні причини низького залучення приватних джерел фінансування в розвиток культури в Україні. Досліджено приватні джерела фінансування сфери культури у формі меценатства, спонсорства та державно-приватного партнерства. Наведено потенційні фінансові вигоди й переваги застосування механізму державно-приватного партнерства у сфері культури.

Визначено основні напрями розширення фінансування сфери культури в Україні. Запропоновано оптимізувати видатки державного бюджету на фінансування культури, посилити контроль за їх використанням. Особливу увагу приділено збільшенню позабюджетних джерел фінансування, налагодженню зв'язків між організаціями культури та бізнесу.

Ключові слова: бюджетне фінансування, пряме бюджетне фінансування, непряме бюджетне фінансування, позабюджетне фінансування, меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство.

I. P. Dubok,
Postgraduate student of the Chair of Social and Humanitarian Policy,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE SOURCES OF FINANCING OF CULTURE IN UKRAINE AND WAYS OF ITS EXPANDING

The article explores the public and private sources of funding of culture in Ukraine. It analyses the basic disadvantages of direct budget financing of culture and considers indirect measures of governmental support of culture. The author determines the reasons of low level of attraction of private funding sources to the culture in Ukraine. She studies private sources of funding of culture in the form of patronage, sponsorship and public-private partnerships. The author shows the potential financial profits and benefits of public-private partnership in the field of culture.

The research determines the main ways of expansion funding of culture in Ukraine. The author suggests to optimize state budget's expenditures for financing the culture and to strengthen the control over their usage. Particular attention is paid on increasing in out of budget financing sources, building links between cultural organizations and business.

Key words: budget financing, direct budget financing, indirect budget financing, out of budget financing, patronage, sponsorship, public-private partnership.

И. П. Дубок,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національна академія державного
управління при Президенті України

ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ СФЕРЫ КУЛЬТУРЫ В УКРАИНЕ И НАПРАВЛЕНИЯ ИХ РАСШИРЕНИЯ

В статье рассмотрены государственные и частные источники финансирования сферы культуры в Украине. Проанализированы основные недостатки прямого бюджетного финансирования сферы культуры. Рассмотрены непрямые действия государственной поддержки сферы культуры. Определены причины низкого привлечения частных источников финансирования в развитие культуры в Украине. Изучено финансирование сферы культуры из частных источников в форме меценатства, спонсорства и государственно-частного партнерства. Приведены потенциальные финансовые выгоды и преимущества применения механизма государственно-частного партнерства в сфере культуры.

Определены основные направления расширения финансирования сферы культуры в Украине. Предложено оптимизировать расходы государственного бюджета на финансирование культуры, усилить контроль над их использованием. Особое внимание уделено увеличению внебюджетных источников финансирования, укреплению связей между организациями культуры и бизнесом.

Ключевые слова: бюджетное финансирование, прямое бюджетное финансирование, непрямое бюджетное финансирование, внебюджетное финансирование, меценатство, спонсорство, государственно-частное партнерство.

Постановка проблеми. Сфера культури відіграє особливу роль у розвитку українського суспільства, забезпечуючи створення, збереження, поширення і засвоєння загальнолюдських і національних духовно-культурних цінностей. Однак упродовж багатьох років фінансування культури здійснювалося за «залишковим» принципом, що призвело до погіршення фінансового стану закладів культури і мистецтва, скорочення концертно-гастрольної діяльності театрів, розвалу мереж кінопрокату та книготоргівлі, закриття сільських клубів і бібліотек, руйнування пам'яток історії та культури тощо. Спроби реформування системи фінансування сфери культури за світовими стандартами, запровадження програмно-цільового методу планування видатків направлялися не на розвиток культури, а лише на виживання галузі і не призвели до суттєвих змін. Тому аналіз джерел фінансування сфери культури, визначення основних тенденцій та перспектив їх розвитку є надзвичайно актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культуру як частину суспільного життя та питання державного регулювання розвитку сфери культури в Україні досліджували українські вчені В. Андрущенко, Л. Бабій, В. Карлова [26], В. Скуратівський [26], В. Трошинський [26], С. Чукут та ін. Трансформаційні явища у культурній сфері в Україні наприкінці ХХ ст., стан фінансування галузі культури та мистецтва за період до 2006 р., шляхи вдосконалення фінансування культури в Україні на основі зарубіжного досвіду аналізували в рамках проекту «Українські культурні дослідження» О. Гриценко, В. Солодовник, О. Різник, Т. Метельова та С. Садовенко [3]. О. Євсєєва зосередила увагу на державному регулюванні розвитку системи культури в регіоні в умовах глобалізації економіки [4].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Віддаючи належне досягненням науковців щодо опрацювання проблем фінансового забезпечення сфери культури в Україні, зазначимо, що в умовах економічної кризи та фактичних військових дій на Сході країни надзвичайно актуальним питанням залишається оптимізація складу та структури видатків бюджетів усіх рівнів і розширення позабюджетних джерел фінансування на розвиток культури.

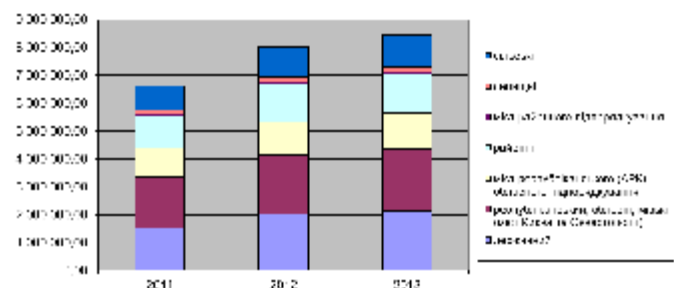
Метою статті є аналіз джерел фінансування сфери культури в Україні та пошук напрямів їх розширення в умовах обмеженості фінансових ресурсів в Україні.

Виклад основного матеріалу. У загальному вигляді джерела фінансування сфери культури поділяються на державні та приватні. Державна підтримка фінансового забезпечення сфери культури включає пряме бюджетне фінансування по-

точної діяльності закладів, організацій, підприємств культури та мистецтва державної, комунальної, рідше приватної форми власності і цільові трансферти, призначені для фінансування національних довгострокових програм та проектів. До непрямих заходів державної підтримки відносять державні гарантії, кредитні та податкові пільги. Приватне фінансування культури здійснюється шляхом залучення коштів меценатів (корпоративного меценатства та індивідуального пожертвування), спонсорів та в рамках державно-приватного партнерства.

В Україні існує система переважно державної підтримки фінансового забезпечення сфери культури, яка складається з прямого та непрямого бюджетного фінансування. На початку 90-х рр. Україна отримала у спадок від колишнього СРСР досить розвинуту і розгалужену на той час мережу закладів, організацій, підприємств культури та мистецтва. Економічна нестабільність, злам сталих державних господарських, ідеологічних структур, кадрові перестановки спричинили згорання фінансування культури. Згідно із статистичними даними бюджетне фінансування сфери культури в Україні значно зменшилося у 1993–1998 рр. У наступні роки (1999–2006 рр.) обсяги бюджетних видатків зросли помітно, але їх частково нівелювала інфляція. До того ж зростання видатків на культуру було меншим, ніж зростання ВВП та доходної частини держбюджету, тож у відсотковому вираженні частка витрат на культуру майже не зростає. Видатки на культуру в держбюджетах 1991–2004 рр. не перевищували 0,33% ВВП, склавши до 1% від видатків консолідованого бюджету [26, с. 76–77]. У 2005–2013 рр. видатки на культуру не перевищували 0,6% ВВП, склавши до 1,7% від загальної суми видатків зведеного бюджету України [5, с. 8].

Місцеві бюджети спрямовують на фінансування культури і мистецтва значно більшу частину видатків, ніж державний бюджет (див. рисунок). Це пояснюється структурою витрат місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Слід

Джерело: Міністерство фінансів України [1].

Видатки Зведеного бюджету України на культуру і мистецтво за видами бюджету, 2011–2013 рр.

зазначити, що частка видатків місцевих бюджетів у соціально-культурну сферу значно збільшилася у 2013 р. щодо показника попереднього року і є найбільшою за останні роки [2, с. 44].

Видатки з Державного бюджету на фінансування культури і мистецтва є відображенням не тільки соціально-економічного становища держави, а й спроможності керівництва Міністерства культури України відстоювати інтереси сфери культури. Цифри свідчать, що ці можливості обмежені. Загальні дані про фінансування культури та мистецтва з Державного бюджету України наведені в таблиці.

Фінансування культури та мистецтва з Державного бюджету України, 2008–2013 рр.

Рік	План з урахуванням внесених змін, млн грн	Фактично виконано, млн грн	Виконання плану, %
2008	1408,8	1250,9	88,7
2009	1160,1	1074,6	92,6
2010	1480,2	1379,6	93,2
2011	1624,2	1513,7	93,1
2012	2549,9	2037,0	79,8
2013	2400,4	2120,7	88,3

Джерело: Державна казначейська служба України [10–15].

Формально спостерігається покращання фінансування сфери культури: за 2008–2013 рр. воно зросло з 1 млрд 250 млн грн до 2 млрд 120 млн грн, або на 69,5% (див. таблицю). Однак аналіз статистичних даних виявляє чимало проблем. У держбюджетах упродовж багатьох років серед видатків на культуру переважали видатки утримання, натомість видатків розвитку було вкрай мало. Держава роками перерозподіляла кошти, які «проїдалися». На державному рівні сьогодні бюджети всіх рівнів фінансують майже виключно так звані захищені статті: заробітна плата, стипендія, харчування, оплата комунальних послуг і енергоносіїв.

Прорахунки у формуванні видаткової частини бюджетів усіх рівнів призводять до невиконання річного планового показника видатків зведеного бюджету, зокрема в держбюджетах України впродовж 2008–2013 рр. виконання видатків на культуру та мистецтво не перевищувало 93,2% від річного плану (див. таблицю).

Міністерством культури України та іншими головними розпорядниками бюджетних коштів не завжди забезпечувався належний контроль за ефективним та обґрунтованим використанням коштів, виділених на утримання та збереження об'єктів культурної спадщини, на фінансову підтримку бібліотечної, архівної справи, творчих спілок тощо. Управлінські рішення Міністерства культури України часто є неефективними і не сприяють виконанню задекларованих цілей і завдань. У 2013 р. ревізіями Міністерства фінансів України щодо використання бюджетних коштів, перед-

бачених для збереження історико-культурної спадщини в заповідниках, фінансування бібліотечної та музейної справи, поповнення експозицій виявлено низку проблем в організації й управлінні державними фінансовими ресурсами та майном, що призвело до фінансових порушень на суму 4,7 млн грн [8].

Основними недоліками прямого бюджетного фінансування є розмитість пріоритетів, наявність значної кількості державних програм та заходів, що фінансуються з держбюджету, незначна роль конкурсних механізмів у фінансуванні конкретних програм, нестабільність загального розподілу витрат, переважання видатків утримання над видатками розвитку, недофінансування сфери культури, недотримання фінансової дисципліни і раціональності в забезпеченні реалізації фінансової діяльності держави.

Непряме бюджетне фінансування сфери культури в Україні не отримало такого значного поширення, як у розвинутих країнах, де держава забезпечує податкові й кредитні пільги як самим закладам культури та мистецтва, так і організаціям, що надають їм фінансову підтримку. У Франції та інших розвинутих країнах Європи існує механізм фінансування культури з парафіскальних джерел через запровадження розгалуженої системи специфічних податків. Так, податок від торгівлі книжками спрямовується на підтримку літературної діяльності, податок з прибутку нових телевізійних каналів, у тому числі кабельного й супутникового телебачення, спрямовується на підтримку виробництва кіно-, аудіо-, відеопродукції, податок від театральної-концертної діяльності – на розвиток театального мистецтва [7].

В умовах недостатнього фінансування з державного бюджету зростає роль власних надходжень державних і комунальних закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю. Більше третини видатків покриваються із власних доходів закладів культури, оскільки державне бюджетне фінансування виявляється нижчим за заплановане [3]. Утім, непоодинокі випадки, коли органи державної влади гальмують або навіть блокують використання зазначених коштів на спеціальних рахунках в системі держказначейства, що унеможливило ефективну роботу із позабюджетними джерелами фінансування для забезпечення нагальних потреб закладів культури.

Аналіз джерел фінансування сфери культури в розвинутих країнах світу засвідчує, що характерною тенденцією останніх десятиліть стало загальне скорочення бюджетних видатків на культуру. Зокрема, у Великобританії державні витрати на культуру почали скорочуватись ще в 1979 р. з приходом до влади уряду Маргарет Тетчер; у Польщі

бюджетне фінансування культури різко скоротилось у 1989 р.; в Австрії ця тенденція набула свого поширення з 2002 р. [7].

У фінансуванні сфери культури в Україні приватні джерела фінансування складають значно меншу частину, ніж державні. О.Євсєєва зазначає, що у середньому по організаціях культури та мистецтва в Україні частка коштів, що отримуються від позабюджетних джерел, останніми роками практично незмінна та становить приблизно 12% бюджетного фінансування [4, с. 27].

Серед причин низького залучення приватних джерел фінансування у розвиток культури в Україні зазначимо такі:

- економічна та політична нестабільність;
- недостатність політичної волі для проведення системних реформ у країні в цілому та у сфері культури зокрема;
- недосконалість нормативно-правового регулювання щодо залучення приватних джерел фінансування;
- зношеність об'єктів інфраструктури у сфері культури;
- тривалий термін окупності інвестицій;
- відсутність розуміння з боку державних службовців щодо необхідності залучення новітніх механізмів формування та реалізації культурної політики в Україні.

Політична та економічна стабілізація в Україні сприятиме залученню приватних джерел фінансування в розвиток культури. Утім, цього замало: шляхом співпраці влади, бізнесу та громадянського суспільства необхідно створити умови в країні для розвитку культури в ринкових умовах. Представники влади на сьогодні вже заявили про готовність до проведення системного реформування всіх складових життєдіяльності країни. Зокрема, Комітет Верховної Ради України з питань культури та духовності презентував проект нової Концепції реформування культурної сфери в Україні [23]. Серед основних напрямів реформи зазначається й про зміну базових принципів залучення коштів для фінансування культури: широке використання недержавних коштів для підтримки галузі та створення передумов для появи і функціонування нових культурних об'єктів та явищ.

Щодо приватних джерел фінансування сфери культури, то тут важливу роль відіграють меценатство, спонсорство та державно-приватне партнерство. Меценатство є різновидом благодійної діяльності й відрізняється від благодійництва специфічними соціальними й культурними цілями. Через меценатську діяльність здійснюється некомерційна підтримка діяльності закладів, організацій,

підприємств культури, окремих митців та мистецьких проєктів. Водночас приватні особи та компанії мають змогу формувати позитивний імідж та демонструвати політику соціальної відповідальності. Так, фонд Рината Ахметова впродовж 2010–2014 рр. реалізував більше 360 ініціатив у сфері візуального мистецтва, кіно, літератури, музейної справи, театру, а також міждисциплінарних ініціатив [27].

Поява таких фондів, які демонструють постійну підтримку розвитку культури та мистецтва, поширення благодійництва, є суттєвим резервом пом'якшення негативних наслідків кризових процесів, задоволення культурних потреб найуразливіших груп населення, зменшення навантаження видатків на державний бюджет України. Однак цей потенціал використовується недостатньо. У 2014 р. Україна посіла 103-тє місце у світовому рейтингу благодійності, що гірше ніж у 2012 р. (102-тє місце), але краще ніж у 2010 р. (150-тє місце) [17–21]. У дослідженні, яке проводиться британською благодійною організацією Charities Aid Foundation, місце країни у світовому рейтингу благодійності залежить від середнього значення за трьома показниками: грошові пожертви благодійним організаціям приватними особами, волонтерська робота та надання громадянами допомоги незнайомим людям, які цього потребують. Згідно з проведеними дослідженнями, упродовж 2011–2014 рр. найбільше, 35,5% населення України, допомагали незнайомим людям, волонтерською діяльністю займалися 25% населення, грошові пожертви на потреби благодійних організацій зробили 8% громадян [17–21].

Як зазначено у дослідженні, опитування респондентів відбулося на початку 2014 р., тобто ще до військових подій на сході країни. Тож наведені дані не повною мірою ілюструють розвиток благодійності в Україні впродовж 2014 р., коли спостерігалось значне зростання кількості громадян України, залучених до благодійної та волонтерської діяльності. Основним напрямом діяльності благодійників у 2014 р. стала допомога українській армії та пораненим. У мирний час найбільш актуальними напрямками благодійної діяльності були допомога хворим, соціально незахищеним верствам населення, участь у спортивних заходах та культурно-історичних ініціативах, спрямованих на створення нових та збереження існуючих історичних пам'яток, культурного надбання країни тощо.

Загалом благодійний сектор в Україні з кожним роком зосереджує усе більше коштів. Так, громадськими організаціями у 2012 р. з різних джерел було отримано 3,7 млрд грн. Надходження від благодійності становили 1,6 млрд грн, або 44% від загальної суми коштів, призначених для фінансування діяльності громадських організацій. У

структурі використання коштів громадськими організаціями найбільшу частину займали матеріальні витрати та оплата послуг (921,7 млн грн), оплата праці (867,2 млн грн), витрати на благодійну діяльність (699,5 млн грн) [24].

Важливе місце серед приватних джерел фінансування культури посідає спонсорство, яке відповідно до чинного законодавства України визначається як добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації виключно свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг [6]. За кордоном спонсорство у сфері культури актуалізувалося у 1970-х рр., коли організації культури почали змагатися за отримання благодійницької допомоги із соціальною сферою, спортом, охороною довкілля. У зв'язку зі специфікою цього джерела фінансування на сьогодні не вдалося отримати з відкритих джерел вичерпні дані про обсяги надходжень спонсорських коштів у розвиток культурної сфери України.

Найбільш універсальним механізмом залучення приватних джерел фінансування у сферу культури, на нашу думку, є державно-приватне партнерство (ДПП). С.Грищенко наводить такі потенційні фінансові вигоди та переваги застосування механізму державно-приватного партнерства [22, с. 16]:

- під час реалізації проектів у рамках ДПП бюджет держави поповнюється за рахунок надходжень від сплати платежів приватних партнерів;
- залучення приватних джерел фінансування через проекти в рамках ДПП не завжди потребує виділення коштів із державного чи місцевого бюджету;
- вдалі проекти можуть створювати нові фінансові ресурси;
- приватні інвестори більше ніж держава вмотивовані зменшити витрати та підвищити ефективність використання основних фондів з метою отримання прибутків від інвестицій.

Прикладів реалізації проектів у рамках ДПП у сфері культури в Україні не так багато. Зокрема, Львівська область стала першим регіоном в Україні, де наприкінці 2010 р. передали в концесію замок XVI–XVII ст. у Старому Селі Пустомитівського району та палац Потоцьких XIX ст. у с. Тартаків Сокальського району [16, с. 27]. Зазначимо, що в 2011 р. для порятунку всіх пам'яток історії та культури Львівщини було виділено 13 млн 549 тис. грн [9], натомість приватні інвестори заявляли про готовність вкласти у відновлення зазначених пам'яток архітектури від 100 млн грн до 100 млн доларів залежно від об'єкта. Однак у 2013 р. у ЗМІ з'явилися повідомлення, що Львівські замки і па-

лаци продовжують руйнуватися і після передачі у концесію, а українські підприємці виявились неспроможними врятувати пам'ятки архітектури [16, с. 27–29]. Ішлося про створення місцевими активістами благодійного фонду з порятунку палацу в с. Тартаків та вимогу перервати угоду концесії в Старому Селі. У свою чергу, приватні інвестори заявили про неспроможність вкладати великі кошти на реставрацію пам'яток під час економічної кризи та намір залучити польських інвесторів. На сьогодні повідомлень про розірвання зазначених договорів державно-приватного партнерства не надходило. Натомість на початку 2014 р. у Львівській ОДА розглядалося питання щодо передачі в концесію замку 1484 р. у с. Свірж Перемишлянського району [25].

Зазначимо, що в Західній Європі кількість проектів у рамках ДПП зростала поступово від 2 проектів у 1990 р. до 118 проектів у 2009 р. Загалом із 1990 по 2009 р. в ЄС було укладено понад 1300 угод ДПП загальною вартістю капіталу понад 250 млрд євро [28, с. 32–33]. Потрібно особливу увагу звернути на той факт, що не кожний проект у рамках ДПП апіорі є успішним, але кожна вдала угода зменшує навантаження на державний бюджет та створює нові фінансові можливості.

Висновки та подальші дослідження. В Україні існує система переважно бюджетного фінансування сфери культури, що робить її уразливою через постійний дефіцит бюджетних коштів у періоди економічних труднощів, політичних криз і особливо під час фактичних військових дій на сході країни. В умовах обмеженості фінансових ресурсів в Україні надзвичайно актуальним питанням залишається оптимізація складу та структури видатків бюджету України та посилення контролю за видатками бюджету на фінансування культури і мистецтва.

У фінансуванні сфери культури в Україні приватні джерела фінансування (меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство) складають значно меншу частину. В умовах недостатнього фінансування з державного бюджету уряд повинен працювати в напрямі розширення джерел фінансування культури шляхом активізації пошуку та залучення державними і комунальними закладами культури позабюджетного фінансування культури, налагодження зв'язків між організаціями культури та бізнесу.

Подальші дослідження, на нашу думку, мають бути спрямовані на наукове обґрунтування застосування державно-приватного партнерства як одного з перспективних механізмів залучення приватних джерел фінансування у сферу культури України.

Список використаних джерел

1. Бюджет України 2013 : статистичний збірник [Електронний ресурс]. – К. : М-во фінансів України, 2014. – 244 с. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=404574&cat_id=404610
2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2013 рік [Електронний ресурс] / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін. // ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2014. – 80 с. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf
3. Гриценко О. А. Шляхи удосконалення фінансування культури в Україні : аналіт. записка [Електронний ресурс] / О. А. Гриценко, В. В. Солодовник. – Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2004_1.php.
4. Євсєєва О. О. Вдосконалення державного регулювання розвитку системи культури в регіоні [Електронний ресурс] / О. О. Євсєєва // Бізнесінформ. – 2013. – № 4. – С. 22–28. – Режим доступу : http://business-inform.net/pdf/2013/4_0/22_28.pdf
5. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2013 році : стат. бюл. [Електронний ресурс]. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 94 с. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Про рекламу [Електронний ресурс] : Закон України від 3 лип. 1996 р. № 270/96-ВР. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270/96-vr>
7. Зарубіжний досвід залучення позабюджетних коштів на розвиток культури : аналіт. зап. [Електронний ресурс] / В. Бакальчук, О. Кузьмук. – Ін-т стратег. дослідж. при Президентові України. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/February/2.htm>
8. Звіт за 2013 рік: про використання бюджетних коштів, передбачених для збереження історико-культурної спадщини в заповідниках, фінансування бібліотечної та музейної справи, поповнення експозицій [Електронний ресурс] / Держ. фін. інспекція України. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/102162>
9. Звіт про виконання обласного бюджету Львівської області за 2011 рік [Електронний ресурс] / Львів. обл. держ. адміністрація. – Режим доступу : http://www.loda.gov.ua/dep_zvit-pro-vykonannya
10. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2008 рік станом на 1 січня 2009 року [Електронний ресурс] / Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147461>
11. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2009 рік станом на 1 січня 2010 року [Електронний ресурс] / Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147457>

References

1. Byudzhnet Ukrayiny 2013: statystychnyy zbirnyk [Budget Ukraine in 2013: Statistical book] Vykonavtsi: Kalinichenko L. M., Hayduchenko H. V., Pyvovarenko T. A., Tryhub N. P., Kyiv, Ministry of Finance of Ukraine, 2014, 244 p. – http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=404574&cat_id=404610
2. Byudzhnetnyy monitorynh: Analiz vykonannya byudzhetu za 2013 rik [Budget Monitoring: Analysis of Budget in2013]. Zubenko V. V., Samchyns'ka I. V., Rudyk A. Yu. ta in. IBSED, Proekt «Zmitsnennya mistsevoyi finansovoyi initsiatyvy (ZMFI-II) vprovadzhennya», USAID, Kyiv, 2014, 80 p. – http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf
3. Hrytsenko O. A. Shlyakhy udoskonalennya finansuvannya kul'tury v Ukrayini: analitychna zapyska [Ways of improvement of financing of culture in Ukraine: analytical paper]. – http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2004_1.php.
4. Yevsyeyeva O. O. Vdoskonalennya derzhavnoho rehulyuvannya rozvytku systemy kul'tury v rehioni [The Improvement of state regulation of development of culture in the region], Kharkiv, BusinessInform, 2013, vol. 3 (4), 22–28. – http://business-inform.net/pdf/2013/4_0/22_28.pdf
5. Zaklady kul'tury, mystetstva, fizkul'tury ta sportu Ukrayiny u 2013 rotsi: statystychnyy byuletyn' [Institutions of culture, art, physical education and sport in Ukraine in 2013: Statistical Bulletin]. Vidpovid. za vypusk I. V. Kalachova, Kyiv, State Statistics Service of Ukraine, 2014, 94 p. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Zakon Ukrayiny «Pro reklamu» vid 03.07.1996 # 270/96-VR [Law of Ukraine "On Advertising"]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270/96-vr>
7. Zarubizhnyy dosvid zaluchennya pozabyudzhethnykh koshtiv na rozvytok kul'tury: analitychna zapyska [Foreign experience of attraction of extra-budgetary funds for cultural development: analytical paper]. Bakal'chuk V., Kuz'muk O., National Institute for Strategic Studies, office the President of Ukraine. – <http://old.niss.gov.ua/Monitor/February/2.htm>
8. Zvit za 2013 rik: pro vykorystannya byudzhethnykh koshtiv, peredbachenykh dlya zberezhennya istoryko-kul'turnoyi spadshchyny v zapovidnykakh, finansuvannya bibliotechnoyi ta muzeynoyi spravy, popovnennya ekspozytsiy [Report for 2013: about the use of budget funds provided for the preservation of cultural heritage in reserves, financing of Libraries and Museums, replenishment of exhibitions], State Financial Inspection of Ukraine. – <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/102162>
9. Zvit pro vykonannya oblasnoho byudzhetu L'vivs'koyi oblasti za 2011 rik [Report on the regional budget of Lvivska oblast for 2011], Lviv Oblast State Administration. – http://www.loda.gov.ua/dep_zvit-pro-vykonannya
10. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2008 rik stanom na 1 sichnya 2009 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2008, January 1, 2009], State Treasury Service of Ukraine. – <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147461>

12. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2010 рік станом на 1 січня 2011 року [Електронний ресурс] / Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>
13. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2011 рік станом на 1 січня 2012 року [Електронний ресурс] / Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>
14. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2012 рік станом на 1 січня 2013 року [Електронний ресурс] / Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>
15. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2013 рік станом на 1 січня 2014 року [Електронний ресурс]. Держ. казнач. служба України. – Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666&&documentList_stind=21
16. Львівські замки і палаци продовжують руйнуватися після передання у концесію [Електронний ресурс] / Радіо Свобода, Ранкова Свобода. – К. : Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, 2013. – 29 с. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/27502.pdf>
17. Мировой рейтинг благотворительности 2010: глобальные тенденции благотворительности [Электронный ресурс]. – CAF, 2010. – 37 с. – Режим доступа : http://im.rusfond.ru/images/issues/221/caf_2010.pdf
18. Мировой рейтинг благотворительности 2011: глобальные тенденции благотворительности [Электронный ресурс]. – CAF, 2011. – 67 с. – Режим доступа : http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2011/12/World_Giving_Index_2011_rus2.pdf
19. Мировой рейтинг благотворительности 2012: глобальные тенденции благотворительности [Электронный ресурс]. – CAF, 2012. – 84 с. – Режим доступа : http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2012/12/World_Giving_Index_2012_rus2.pdf
20. Мировой рейтинг благотворительности 2013: глобальные тенденции благотворительности [Электронный ресурс]. – CAF, 2013. – 40 с. – Режим доступа : http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2013/12/WGI2013_RUS.pdf
21. Мировой рейтинг благотворительности 2014: глобальные тенденции благотворительности [Электронный ресурс]. – CAF, 2014. – 46 с. – Режим доступа : http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/mirovoi_reiting_blagotvoritelnosti_2014.pdf
22. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практ. посіб. для органів www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147461
11. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2009 rik stanom na 1 sichnya 2010 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2009, January 1, 2010], State Treasury Service of Ukraine. – <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147457>
12. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2010 rik stanom na 1 sichnya 2011 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2010, January 1, 2011], State Treasury Service of Ukraine. – <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147453>
13. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2011 rik stanom na 1 sichnya 2012 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2011, January 1, 2012], State Treasury Service of Ukraine. – <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>
14. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2012 rik stanom na 1 sichnya 2013 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2012, January 1, 2013], State Treasury Service of Ukraine. – <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>
15. Zvit pro vykonannya Derzhavnoho byudzhetu Ukrayiny za 2013 rik stanom na 1 sichnya 2014 roku [Report on the State Budget of Ukraine for 2013, January 1, 2014], State Treasury Service of Ukraine. – http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666&&documentList_stind=21
16. L'vivs'ki zamky i palatsy prodovzhuyut' ruynuvatysya pislya peredannya u kontsesiyu. Radio Svoboda, Rankova Svoboda [Lviv castles and palaces continue to go to ruin after the transfer to a concession], Kyiv, The Department of information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2013, 29 p. – <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/27502.pdf>
17. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2010: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2010: The global trends of charity], CAF, 2010, 37 p. – http://im.rusfond.ru/images/issues/221/caf_2010.pdf
18. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2011: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2011: The global trends of charity], CAF, 2011, 67 p. – http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2011/12/World_Giving_Index_2011_rus2.pdf
19. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2012: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2012: The global trends of charity], CAF, 2012, 84 p. – http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2012/12/World_Giving_Index_2012_rus2.pdf
20. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2013: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2013: The global trends of charity], CAF, 2013, 40 p. – http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2013/12/WGI2013_RUS.pdf
21. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2014: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2014: The global trends of charity], CAF, 2014, 46 p. – http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/mirovoi_reiting_blagotvoritelnosti_2014.pdf

- місц. влади та бізнесу / С. Грищенко. – К. : ФОРМ Москаленко О. М., 2011. – 140 с.
23. Проект Концепції реформування галузі культури [Електронний ресурс] / Комітет Верхов. Ради України з питань культури та духовності. – Режим доступу : http://kompkd.rada.gov.ua/kompkd/control/uk/publish/article?art_id=51264&cat_id=44731
 24. Розвиток благодійництва в сучасній Україні : аналіт. зап. [Електронний ресурс] / Д. М. Горелов ; Ін-т стратег. дослідж. при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1367/>
 25. Свірзький замок передадуть у концесію [Електронний ресурс] / Львів. обл. держ. адміністрація. – Режим доступу : <http://www.loda.gov.ua/news?id=9839>
 26. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / [авт. кол. : В. П. Трошинський, В. А. Скуратівський, Е. М. Лібанова та ін.] ; за заг. ред. В. П. Трошинського, В. А. Скуратівського : у 2 ч. – К. : НАДУ, 2010. – Ч. 2. – 244 с.
 27. Фонд Рината Ахметова: напрямок динамічна культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fdu.org.ua/ua/culture>
 20. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2013: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2013: The global trends of charity], CAF, 2013, 40 p. – http://philanthropy.ru/wp-content/uploads/2013/12/WGI2013_RUS.pdf
 21. Mirovoy reyting blagotvoritelnosti 2014: globalnyie tendentsii blagotvoritelnosti [World Charity Index 2014: The global trends of charity], CAF, 2014, 46 p. – http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/mirovoi_reiting_blagotvoritelnosti_2014.pdf
 22. Pidhotovka ta realizatsiya proektiv publichno-pryvatnoho partnerstva: Praktychnyy posibnyk dlya orhaniv mistsevoyi vlady ta biznesu [Preparation and Implementation of Public-Private Partnership Projects : A Guide for Local Authorities and Business]. S. Hryshchenko, Kyiv, FOP Moskalenko O. M. , 2011, 140 p.
 23. Proekt Kontseptsiyi reformuvannya haluzi kul'tury [A project of the Concept of reformation of culture], The Committee of Verkhovna Rada of Ukraine of Culture and Spirituality – http://kompkd.rada.gov.ua/kompkd/control/uk/publish/article?art_id=51264&cat_id=44731
 24. Rozvytok blahodiynytstva v suchasniy Ukraini: analitychna zapyska [The development of charity in modern Ukraine: analytical paper]. Horyelov D.M., National Institute for Strategic Studies, office the President of Ukraine. – <http://www.niss.gov.ua/articles/1367/>
 25. Svirz'kyy zamok peredadut' u kontsesiyu [Svirz castle will be transferred to concession], Lviv Oblast State Administration. – <http://www.loda.gov.ua/news?id=9839>
 26. Upravlinnya sotsial'nym i humanitarnym rozvytkom: navch. Posib [Managing of social and humanitarian development: a guide]. [Avt. kol.: V.P. Troshchyns'kyy, V.A. Skurativs'kyy, E.M. Libanova ta in.]; za zah red. V.P. Troshchyns'koho, V.A. Skurativs'koho: u 2 ch., Kyiv, NADU, 2010, Ch.2., 244 p.
 27. Fond Rinata Akhmetova: napryamok dynamichna kul'tura [Rinat Akhmetov's Fund: dynamic culture]. – <http://www.fdu.org.ua/ua/culture>